

OCENE – POROČILA

PREVOD POD STREHO

Albert Wendt: *Henrikin strešni vrt*. Ljubljana: KUD Sodobnost International, 2019. Ilustrirala Linda Wolfsgruber. Prevedla Alexandra Natalie Zaleznik. (Izvirnik z naslovom *Henrikes Dachgarten* je izšel leta 2018 pri založbi Jungbrunnen na Dunaju.)

Albert Wendt je nemški dramatik in prozaist, večkrat nagraden tudi za svoja mladinska dela. Linda Wolfsgruber je avstrijska ilustratorka, ki so jo pred nekaj leti uvrstili med finaliste za Andersenovo nagrado. Ne preseneča torej, da je bila knjiga, o kateri govorimo, opažena. Še precej več: leta 2019 je prejela avstrijsko državno nagrado za mladinsko književnost.

Zgodba se dogaja na strehi večstanovanjske hiše, kamor lepega dne veter zanese prgišče zemlje in dve semeni, iz katerih v čudno hitrem času zrasteta brezi. Streha je srečevališče, tako rekoč dnevna soba, nekoliko čudaškega krovca Heneja z velikanskim trebuhom in zelo bistre dvanajstletne šolarke Henrike. Iz začetnega kupčka zemlje Henrika in Hene naredita strešni vrt, v katerega se naselijo še raca z mladički in dva mačka, tam se pojavi skrivnostni Rjovec, ki živi v odtočni cevi, vrt obišče kdaj pa kdaj roka velikana Železnoroka. Obiskuje in pri njegovi negi sodeluje še kopica ljudi: dva dimnikarja, strehohodec s kapuco, Henrikina učiteljica ... Za en zaplet poskrbi antagonistka, gospa Ciper, čistilka hiše, ki ne prenese navlake, umazanije, sploh ničesar nezloščenega in nepočiščenega. Nato pa še tetka Vihravka, silna nevihta,

ki v hipu prevrne in na glavo postavi vse, za kar so se drugi mučili dneve. Ampak ena in druga zadrega se na koncu razpleta, vse se reši in uredi.

Zgodba je napisana tako, da bralca novi in novi liki, ki se pojavljajo v njej, presenetijo in razveselijo, zbudijo mu veselo radovednost. Zdi se, da se pojavljajo v zgodbi povsem naključno, s pomočjo avtorjevih asociacij, skoraj ludistično (in vseskozi izmenjaje se s humorno in lirično noto), a na koncu se razkrije, da sta brezi vrtni vili, ki morata opraviti pouk tako, da se zasadita v kupček zemlje na hišni strehi, Rjovec v odtočni cevi pa je njun učitelj, ki skrbi, da bo njun pouk (pravzaprav praktikum) potekal, kot je treba. Na koncu se izkaže, da zgodba ni nonsensna, ampak pravljična z izpostavljeno ekološko noto. Konec ne ostane odprt.

Na eni strani pritegne bralca zgodba z duhovitimi dialogi, z vrsto ljubeznivih, čudaških, smešnih, pa tudi strašljivih likov, z zapleti, obrati in odpleti. Na drugi strani pritegne tudi prevod sam.

Zgodbo je prevedla Alexandra Natalie Zaleznik, v Münchnu rojena in v Ljubljani študirana gemanistka, sicer dvojezična govorka slovenščine in nemščine. (Ob imenih prevajalk in prevajalcev se po navadi pozabi omeniti dobre lektorje in lektorice, ki znajo besedila napraviti jezikovno koherentna, če slučajna taka še niso. Ta prevod je lektorirala Katja Klopčič Lavrenčič.)

Prevodne rešitve lahko opazujemo skozi lečo jezikovnih ravnin: kakšne so prevajalčine glasoslovne pa oblikoslovne, bedoslovne, skladenjske ... rešitve.

A na tem mestu bi na kratko in bolj esejistično opozoril na tri (ne čisto po omejenem muštru napravljene) vidike tega prevoda, ki delujejo zelo uravnoteženo s pomenom teh istih prvin v izvirniku.

Besedišče. Izvirnik ponuja prevajalki kar nekaj besednih poslastic. Tu recimo nekaj njih: Dachwanderer, Dachsteingebirge, Frau Hux, das Gründeln. Prevajalka besede imenitno ustvarjalno sloveni: strehohodec, strehogorje, gospa Ciper, podnapljanje (to je potapljanje do dna). Mnogo je besednih posladkov in mnogo je imenitnih prevajalčinih rešitev.

Verzi. Gospa Ciper je sicer zares sitna, ampak njena sposobnost verzificiranja je osupljiva, pesmi, pravzaprav del njenega govora je zapisan v duhovitih, na trenutke nonsensnih verzih:

Verpfeifen macht Spaß!
Anschwärzen ist
ein reines Vergnügen.
Verzinken, eines auswischen,
das klingt doch wie Musik.
Hixe, Haxe, Hetze!
Die Hux ist eine Petze! (str. 23–24)

Prevajalka ohranja pomen, rimo (eno povsem na mestu še doda) in avtorjevo nonsensno intenco, ki se kaže v besednih igrah:

Tožariti je zabavno,
očrniti spet koga
nepopisano mikavno.
Zagosti jo nekomu,
to je res veselje pravo!
Miške tri, zelena žaba,
Ciprovka je tožibaba! (str. 23–24)

Način pripovedovanja. Velikokrat se zgodi, da skozi prevod proseva izvirnik prav v načinu pripovedovanja. Prevajalec se nemalokrat ujame v past čim zvestejšega posnemanja besedišča in skladnje izvornika, ne oddalji pa se od izvornika toliko, da bi iste reči povedal v prevodnem jeziku na tak način, kot bi se to v prevodnem jeziku (seveda s kulturnim

zaledjem vred) zares povedalo. (Izjema je seveda že v izvirniku zaznamovan način pripovedovanja, ki se izkaže za avtorjevo intenco, v tem primeru je treba to seveda ustrezno prenesti v prevod.) Skrakta: v pričujočem prevodu izvirnik skozi besedilo *ne* proseva. Naj to ilustriram s primerom z začetka sedmega poglavja:

Im Henrikes Dachgarten war immer was los. Und manchmal wurden Gartenfeste gefeiert, zum Beispiel das Kressfest. Zu solchen Festen lud Henrike Kevin mit dem Kissen ein.

Kevin, ein Junge aus dem Haus, hatte Angst vor der Höhe. Besuchte er Henrikes Garten, dann wickelte er vorher ein dickes Daunenkissen um Brust und Rücken. Er hoffte, so geposltert weich zu landen, sollte er vom Dach fallen. (str. 30)

Prevajalka takole:

Na Henrikinem strešnem vrtu se je vedno kaj dogajalo. Tu in tam so priredili kakšno vrtno zabavo, na primer Kreša fest. Na zabave je Henrika vedno povabila Blazinastega Kevina, dečka iz hiše, ki se je bal višine. Preden je obiskal Henrikin vrt, si je na prsi in na hrbet zavezal velik puhast vzglavnik. Upal je, da bosta vzglavnika ublažila morebiten padec s strehe. (str. 30)

V prevodu je čutiti, da prevajalka zelo dobro ve, kakšen je ustrezen besedni red v slovenščini, ve, kdaj lahko glagole izvornika izrazi samostalniško (in tudi obratno). Prevod je prepričljiv in okreten.

Za zaključek: iz dobre zgodbe načeloma ni težko narediti dobrega prevoda (je pa težko napraviti dober prevod iz slabe zgodbe), če je prevajalka oziroma prevajalec več tako jezika izvornika kot jezika prevoda in pozna dobro tako kulturo (z načinom izražanja in različnimi diskurzi vred) izvornika kot prevoda. V pričujočem prevodu je prevajalka ohranila tako avtorjevo jezikovno kot idejno intenco in oboje prevedla tako, da izvirnik ne proseva in ne štrli iz

prevedenega besedila. Zgleden prevod zgleadne zgodbe.

Peter Svetina

KAKO BI SE O TEM POGOVARJAL S ŠTUDENTI

Jana Bauer: *Kako prestrašiti pošast.*
Ilustrirala Malgosia Zajęc. Ljubljana:
Sodobnost International, 2020.

Jana Bauer je otroška in mladinska pisateljica srednje generacije, znana najbolj po Groznovilci, simpatično sitni, srditi, bojeviti in izjemno prijateljski pa zanesljivi pravljčni punčari, ki nastopa v dveh otroških romanih. Pa po Ding-dong zgodbah. In po Naši mali knjižnici. Pa še po marsičem.

»Jaz sem Oton. Oton Kobilica. Več o meni ne boste zvedeli.«

Tako se zgodba *Kako prestrašiti pošast*, ki je izšla v slikanici z ilustracijami poljske ilustratorke Malgosie Zajęc, začne.

Kdo od literarnih likov, junakov (lahko bi rekli tudi prestrašenjakov) se še pojavi na začetku? *Filip Zajec. In Edi Glista.*

Dobro. Kaj bi si lahko o protagonistih predstavljali s pomočjo njihovih priimkov? *Zajec je v pravljičah po navadi plašen, boji se in zbeži. Glista je junaška, dokler je ne dregneš. Ko jo, se začne zvijati in je videti nenadoma zelo uboga, joj, kako uboga! Pa kobilica? Ta skače. Sem in tja skače.*

Kdo pripoveduje zgodbo? *Oton. V prvi osebi.*

Kar takoj na začetku je pred bralca postavljen tudi že problem: »Pod mojo posteljo se je zavlekla pošast,« je rekel Filip. Začel se je tresti in polil je ves čaj.«

Oton Kobilica, ki se ukvarja s preganjanjem pošasti, vzame veliko rjavo torbo, s Filipom se iz Otonovega stanovanja

v bloku odpravita tri nadstropja više, tam živi Filip. V sedmem nadstropju živi Edi Glista, v osmem gospa Neža, ki »prav zares sovraži otroke.« In »v devetem nadstropju živi Filip.«

Zakaj tako natančno omenjam vsa ta nadstropja? *Mogoče zaradi števila devet. Začetki ljudskih pravljič so kdaj: »Za devetimi gorami in devetimi vodami ...«* Ja, natanko to. Gremo naprej.

Filipova mama se s sinovim strahom ne ukvarja, ona ob popoldnevnih hipnotizira mačke. Očeta pa ni doma, ker je šel na maratonsko plavanje po Amazonki. S pošastjo se bosta spoprijela torej fanta sama.

Tri vrste pošasti obstajajo: robate, zobate in kosmate. Robate se bojijo godbe na pihala, z godbo na pihala pošastne mame strašijo že svoje pošastne otroke, te pošasti res niso prav bistre, če strašijo že same sebe.

Ampak pod posteljo ni robata pošast.

Zobate se bojijo malinovega sirupa.

Pošast, ki je pod Filipovo posteljo, se tudi sirupa ne boji.

Potem je pošast kosmata.

Z njo se da obračunati na en sam način: zrecitirati ji je treba pesem o strašni punčki Mari, ki bo pošast umila, skrtačila in polila s parfumom.

Ampak pošast tudi tokrat ne odreagira, ne ustraši se.

Kaj zdaj?

Rešitev bo treba poiskati pri gospodu Klopotcu. Ta živi še tri nadstropja više, v dvanajstem nadstropju. Ko ga obiščeta, jima pove, da je pošast, ki se skriva pod Filipovo posteljo, Repatež. Redka in hudobna pošast, ki te z repom frčne v vesolje. Tam plavaš med planeti, dokler se ne vrneš in je ne preženeš. Gospod Klopotec se je vrnil in jo pregnal s škatlico, ki jo da fantoma.

Škatlico porineta pod posteljo. Tišina. Potem pa neznošen krik in konec. Pošast je premagana. Še sicer diha, ampak je onesposobljena. Fanta repateža zavijeta